

Laxå bruk

F 1 Gi:1 Handlingar rörande bruksbokhållare och brukselever
Disponent Carl Sahlins (1861–1943) oförblommerade
kommentarer om Muhrs brukselever vid Laxå 1815–39.

Inskannad av ArkivCentrum Örebro län 2010-09-14

Bruks elever vid Laxå under C.A. Muhrs tid.

Carl Adolf Muhr kom som förvaltare eller i verkligheten som disponent till Laxå år 1815 . Han innehade denna plats till sin död år 1839 . Redan 1816 började Muhr att som elever mottaga ynglingar, hvilka önskade gå bruksvägen, och snart spred sig ryktet om hans stora förmåga att utbilda dugliga bruksförvaltare, så att han blef öfverlupen med förfrågningar och endast kunde mottaga ett mindre antal af dem, som önskade blifva elever vid Laxå. I början tog han 100 riksdaler banco per år i inackorderingsafgift, men sedermera höjde han detta pris till 200 riksdaler banco per år, en summa, som ansågs betydligt hög vid denna tid. Också vittna bevarade bref om huru påkostande denna utgift kändes för många föräldrar, men då det i regeln gick så, att Muhrs elever efter genomgången kurs på hans rekommendation erhöilo förvaltarplatser, ansågs elevafgiften kunna bäras med fördel. Muhr föreskref alltid tre elevår. Visade sig ynglingarne skötsamma och begåfvade, fingo de kvarstanna ett fjärde år som bokhållare med någon liten lön.

Enligt en af Muhr förd längd öfver Laxå skrifvare utbildade han inalles ett 50-tal unge män under de något öfver 20 år, han var chef vid Laxå.

Muhrs starka sida var grundlighet och ordning. Alla ärenden, som föllo under hans förvaltning, äfven de minsta, underkastades en grundlig utredning och beräkning, och då eleverna fingo så tidigt som möjligt deltaga i detta arbete, är det givet att deras uppfostran blef god. Stor stränghet tillämpades mot eleverna och alla arbeten skedde så vidt möjligt efter almanacka och klocka. Det synes af bevarade bref att elevernas anhöriga mer än en gång hade anledning anklaga Muhr för allt för stor stränghet, men i detta stycke hjälpte inga invändningar. Det låg för resten i tidsandan och var nog nödvändigt, om icke den rådande svåra dryckenskapen skulle fördärfva ynglingarne. Muhr idkade själf brännvinsbränning och utlämning af brännvin till brukets arbetare hörde bl.a. till elevens göromål. Om de grundsatser, som för öfrigt tillämpades vid ynglingarnes bruksuppfostran, får man en liflig föreställning genom att studera den af Muhr författade brukskatekesen. Hvarje elev hade att för

egen räkning afskrifva denna digra lunta, hvars detaljerade bestämmelser noggrant skulle efterleivas. Ett mindre sammandrag sattes för öfrigt redan första dagen i hans händer. Ännu förvaras vid Laxå en bundt dylika lillkatekeser, hvaraf förråd tycks hafva funnits på lager. Den stora brukskatekesen blef genom de många eleverna spridd till de flesta bruk i Bergslagen och dessa egendomliga ordningsregler äro därför allmänt kända. Boken har äfven under senare tid utgifvits i tryck, till och med i två upplagor.

Då det kan hafva sitt intresse att lära känna huru hans stränga uppfostran verkade och hvad det sålunda blef af hans elever, har jag sammanfört nedanstående anteckningar öfver deras lefnadsöden i den mån dessa data och fakta kunnat utan särskild möda åtkommas.

Erland Malmström,

f. 1791 d. 1841, son af förvaltaren vid Laxå, Ekonomidirektören Karl Adolf Malmström och hans första fru. Ynglingen var alltså halfbroder till skalden Bernhard Elis Malmström och till Riksarkivarien Karl Gustaf Malmström. Han hade varit elev under Muhr redan vid Ölsboda och därefter varit hemma som bruksbokhållare hos sin fader vid Laxå. När denne 1815 i November afflyttade, sökte Erland annan plats men kvarstannade på Muhrs begäran. Han var surig och slarfvig och därför svår att göra folk af. Efter två års tjänst erhöll han emellertid 1818 inspektorsplats vid något bruk. Bevarade bref visa att fadern dock alltjämnt var bekymrad för denne son. Efter skiftande öden blef han till sist stadsfiskal i Säter, där han dog vid 50 års ålder. Han var gift med Maria Larsson f. 1805 d. 1876. De hade 5 barn. En dotter blef gift med en läkare i Petersburg och därefter med en fransk ingenjör, hvilka båda hon öfverlefde. En annan dotter dog ogift i Ryssland. En tredje dotter blef gift i Sala, andra gången med en Friherre Cederström, till yrket handlande. En son kom till Amerika som gravör, en annan till Paris som sadelmakare.

Se i öfrigt angående Malmströmska familjen en utförlig biografi öfver Ekonomidirektör K.A. Malmström, äfvensom af Örnberg i Ny svensk släktbok publicerade genealogiska tabeller.

Nils Otto Lenaeus,

f. i Dalarne 1795, d. 6 september 1829, son af ångbåtsbefälhafvaren Johan Julius Lenaeus i Karlskoga och Maria Jonsson. Han tillhörde den bekanta norrländska prästsläkten Lenaeus. Nils Otto kom som elev till Laxå 1816 och erhöll redan efter två år inspektorsplats vid annat bruk. I längden öfver Laxå skrifvare karakteriseras han af Muhr som drängaktig. Han afled ogift vid 34 års ålder såsom förvaltare vid Lemneå bruk.

Johan Konrad Camitz,

f. 1795 d. 1839, son af brukspatronen på Lidetorp Johan Camitz, f. 1752 d. 1811, och Sofia Widmark, f. 1766 d. 1836. Han kom vid 21 års ålder 1816 som elev till Laxå, där han dock blott stannade 1 år, hvarefter han återflyttade hem till modern på Lidetorp, där han blef brukspatron och egare af bruksegendomen. Han gifte sig 1834 med enkan Sofia Bergman f. Öijebom, f. 1792 d. 1863. Han afled vid 44 års ålder, barnlös.

Leonard Krispin Löwenhjelm,

f. 1798 d. 1856, son af den 1816 aflidne Kapten Krispin Löwenhjelm. Af sin farbroder-förmyndare blef Leonard L. år 1816 inackorderad som betalande elev hos Muhr. Han stannade vid Laxå 1 3 år och har af Muhr i bokhållarelängden erhållit betyget "god", det högsta vitsord, som där förekommer. Sedermera köpte Löwenhjelm Norrby gård i Östergötland och kallade sig brukspatron, antagligen till följd af sin vid Laxå erhållna bruksuppföstran. Han gifte sig 1841 med Gustafva Bernhardina Grabengieser och dog barnlös vid 58 års ålder.

Truls Krikortz,

f. 1800 d. . Han var oäkta son af brukspatronen på Ölsboda Elias Strokirk, f. 1741 d. 1811, hvars namn läst bakfram bildar namnet Krikortz. Moderns namn känner jag icke, men fadern måtte hafva dragit försorg om gossen, ty åren 1812-15 erhöll han undervisning i Örebro Trivialskola, hvarefter han vid 16 års ålder placerades som brukselev vid Laxå, hvilken egendom äfven tillhörde Strokirk. Efter uttjanta elevår kvarstan-

nade han som bruksbokhållare och avancerade år 1822 till förste bokhållare. Efter 8 års tjänst afflyttade han 1824, då han erhöll förvaltarplats vid Skyllbergs bruk. Under denna tjänst gifte han sig den 11 juli 1827 på Berga i Knista socken (med C.E. Wenzell?). Sedermera slog Krikortz sig ned som gästgifvare och handlande i Lerbäck. Så 1841. Förmodligen genom hustruns arf blef han ägare till 1 3/4 mantal Östra Berga samt 1/4 mantal frälse Backa kvarnar vid Edsberg. (Så år 1855). Han bodde till en början kvar i Lerbäck, men flyttade senare till Berga egendom, där han bodde t.ex. åren 1863 & 69. År 1869 uppgifves han äga 3 mantal jord med ett taxeringsvärde af 61.100 kr. Förut hade K. titulerats inspektör, men från 1874 har titeln stigit till possessionat och år 1880 tituleras han godsägare, allt enligt länskalendrarne. K. erhöll ett vackert betyg af Muhr, men uppgifves hafva varit fallen för dryckenskap.

Karl Fredrik Giöbel,

f. vid Brotorp å Vermlandsnäs den 22 februari 1796, d. på Mårsäter i Hammar den 28 januari 1866. Han erhöll skolundervisning i Karlstad och kom därefter år 1817 som elev till Laxå, där han stannade 5 år, de sista åren som bruksbokhållare. Han var en af de bästa elever, som Muhr haft under utbildning, och erhöll på dennes rekommendation år 1822 förvaltarplats vid Donafors bruk med skyldighet att jämväl hafva uppsikt öfver förvaltningen af Wissboda, då tillhörigt presidenten af Robson. Då det stora uppsvinget vid Wena koboltgrufvor inträffade, blef Giöbel år 1825 satt till förvaltare af Johannesborgs bolag, men då denna industri snart kom i afmattningsflyttade han 1829 som förvaltare till Leufsta bruk i Upland. Förvaltareplatsen vid detta stora bruk och fieldeikommiss ansågs vara en af de största och svåraste i riket. Giöbels lönevillkor där voro: 2.000 riksdaler riksgälds, 5 tunnor hvete, 2 tunnor ärter, 40 tunnor råg, 40 tunnor korn, 3.000 lispund hö, 600 lispund halm, 3 betydliga trädgårdar, 1 humlegård, som årligen lämnade 20 lispund humle, utfodring af 4 à 5 oxar, fri löftägt, färsk fisk nästan dagligen, mera än behöfvat, potatisjord, fria dagsverken i trädgård, humlegård, vedbod o.s.v., lön och kost åt en dräng, skrifmaterialier, postporto, läkarevård och medicin äfven för familjen, 2 vagnshästar och i

öfrigt fria skjutsar samt fri bokhållarehjälp. Häremot följde skyldigheten att föra gästfritt hus och mottaga främmande väl, hvilket var ganska kostsamt. Giöbel var redan efter kort tid trött på sysslan och säger i ett bref, att han hopsparat 15.000 riksdaler, så att han kunde om så behöfdes lefva på räntor. I ett annat bref till Muhr berättar G. huru det tillgick vid Leufsta. "Jag tackar Gud för det jag förmår sköta denna kondition till principalens fullkomliga nöje, men jag försäkrar Dig att Du skulle dö af förargelse här, emedan allt skall gå sin gamla utnötta gång, som också slutligen måste insöfva verksamheten. Principalen är kung, betjäning och folk slafvar. Alla mig underordnade inspektorer äro så lönta, att de ovilkorligen måste stjäla. Ingen revision, ingen inventering förekommer vid denna egendom, säkert den största i riket. Jag har kommit så långt, att jag fått anordna kolmilornas mätning och befallt 27 skogsvaktare att däröfver ingifva rapporter. Du skall tro det går hurtigt tillväga på en egendom, där man med skäl kunde vänta sig den största ordning och hvarest jag ännu ej sett något sådant i den minsta detalj. Ja, bror, jag tröttnat säkert snart på eländet, men skall ändock dessförinnan göra Dig den hedern, att jag var vuxen platsen. Det går så till här som på ett annat hof. Man låter inberätta hvad som passerar, silar myggor och sväljer kameler, samt ger utrikesministrar audiens om en timme. Stället är vackert nog men byggt på en slagghög i ett kärr. Örby slott kostar nu i reparation 1.200.000 riksdaler riksgälds och det betyder ej mera än byggnad af en kolkoja för oss."— 1831 inlöste han Giöbel fädernegården Brotorp samt köpte 1835 1/2 mantal Gäddvik vid Väneren. År 1841 flyttade han till sin svärfars egendom Märsäter, som han inköpte 1842. Här tillbragte han sin återstående lifstid och afled efter ett verksamt och nyttigt lif vid 70 års ålder, efterlämnande änka, 4 söner och 4 döttrar. Ett humoristiskt minne af honom är bevaradt vid Laxå, där å insidan af den gamla kontorspulpets klaff följande anteckning är af Giöbel anbragt: "C.F. Giöbel den 20 September 1808, flyttade den 10 juli 1822 till Donatorss. Halleluja. 6 års tjänst och nu på pengar läns. Halleluja."— Giöbel gifte sig den 10 september 1832 med Louise Jansson å Märsäter. Bland barnen känner jag allenast till Axel Edvin Giöbel f. 1844, ingenjör och disponent för Harg Aktiebolag, samt Adrian Giöbel f. 1841, jägmästare i statens tjänst, disponent för Jerle Torfaktiebolag,

hvilken lämnat mig det hufvudsakliga af ofvanstående uppgifter.

J. G. Bergman.

Denne yngling kom från Vermland till Laxå 1817 och synes mest hafva intresserat sig för musik. I Öfverensstämmelse härmed sökte han år 1819 klockaretjänsten i Karlskoga, hvilken plats han äfven erhöll, ehuru han, såsom han i ett bref säger, var mindre öfvad sångare. Han afflyttade alltså 1819 till Karlskoga, men måtte hafva insupit en hel del affärsintresse, ty 1828 befinnes han bredvid sin klockaretjänst syssla med tackjärnshandel m.m. Han hade då äfven inmutat en mängd slagghvarp vid gamla hyttor och höll på att på flera ställen bygga stampverk för utvinning af s.k. stampjärn ur slaggen. Därmed var han t.o.m. så strängt sysselsatt, att han önskade sig en vikarie i kyrkan. Han sökte att därtill förvärfva C.J. Norling, elev vid Ramundeboda postkontor och känd som skicklig klaverspelare, men denne kände sig osäker som sångare och sade nej trots all öfvertalning från Bergmans sida. "Sången skall nog gå bra, det svarar jag för. Äfven jag var mindre öfvad, men det har gått tämligen bra," säger Bergman i ett bref. Angående Bergmans förhållanden och öden i öfrigt är mig intet bekant. Flera bref äro bevarade i Laxå arkiv, visande att han hade en utmärkt prydlig handstil. Han var visst sväger med Truls Krikortz.

Carl Bäckgren.

f. 28 juni 1799, d. 18 oktober 1842, son af Jan Bengtsson, hemmansägare i Markebäck, f. 1748 d. 1834, och hans andra hustru Sara Nilsdotter, död i kolera 1834. Bäckgren kom till Laxå som elev 1819 och stannade till 1821. Han hette då redan Bäckgren, hvilket namn han utan tvifvel tagit efter sin födelseort Markebäck. På Muhrs rekommendation erhöll han förvaltartjänsten på Mokärnshyttan i Vermland 1821. Blef sedan förvaltare och handsekreterare hos Brukspatron Nils Mitander på Alkvettern, därefter förvaltare vid Jonsbol (så 1827). Slutligen köpte han ett par gårdar i Huggenäs socken i Vermland. Gift med Katarina Ulrika Holmgren, f. 1801 d. 1842. De hade 2 döttrar, hvaraf den äldsta blef gift med tvenne medlemmar af den yngre släkten Bäckgren. Carl Bäckgren har af Muhr tilldelats betygsgraden "god."

Karl Magnus Dyk,

f. 1799 d. 1844, "en småväxt, förmögen vindböjt el om 19 år," som han beskrefs i ett bref till Muhr, anställdes den 5 september 1819 som bruks-elev vid Laxå. Mot hederlig betalning hade Muhr åtagit sig att söka göra folk af honom. Ynglingen var dock redan en oförbätterlig supare och efter 1 $\frac{1}{2}$ års besvärligheter vardt han hemskickad. Han var son till "Sekten" Johan Karl Dyk i Tjellmo i Östergötland och hans mor hette Toll. Gossen hade fått ordentlig skolundervisning och aflade 1818 student-examen i Upsala. Vid Laxå uppträder Dyk ånyo i korrespondensen i juli 1828, då hans morbror Per Toll skref till Muhr och anhöll att Dyk skulle få återkomma till Laxå. Han var då försupen, höll på att skiljas från sin fru, som flyttat från honom, var med tvång skild från sitt bruk och sin egendom och hade blifvit satt under förmyndare, hvilka inackorderade honom till förbättring hos en Löjtnant Broms. Dem ovetande hade dock hans svaga moder återtagit honom, men då han visat sig oregerlig så ofta han var ankommen af brännvin, ville hon nu blifva honom kvitt. Toll erbjöd Muhr 200 riksdaler riksgälds per år, motsvarande afkastningen af Dyks återstående kapital. Emellertid hade Muhr fått nog af Dyk och sade bestämdt nej. Ur Odell, Östgötars minne, inhämtas att Dyk till slut blef landtbrukare på Svalnäs i Tjellmo, hvarest han dog den 31 maj 1844 vid 44 $\frac{1}{2}$ års ålder.

P. G. Löfquist.

Om denne känner jag intet annat än att han var född i Herike och led af närsynthet samt att han 1820 kom som elev till Muhr och efter $\frac{1}{2}$ års vistelse på Laxå afflyttade. Han blef omsider länsman.

Jöns Casselli,

f. 1802 d. 1868, son af riksdagsman Jöns Persson i Kil i Östergötland och Gertrud Cassel, den sistnämnda syster till Dispaschören Carl Cassel på Laxå. Ynglingen tog sig efter sin moder namnet Cassel, då han sattes i Linköpings storskola. Han ville blifva militär och vann inträde som frikadett i Karlbergs krigsskola. Faderns iråkade obestånd gjorde dock att han måste afbryta denna bana. Af sin morbror erhöll han då tillåtelse att komma som brukselev till Laxå. Detta var 1820. Muhr ville dock

icke att han skulle bära samma namn som brukspatron och vände sig därför till pastorsömbetet, därifrån ynglingen skulle utskrifvas, begärande namnets ändrande till Casselli. Ynglingen ohörd blef denna ändring införd i prästbetyget, så att när han framkom till Laxå, han till sin förvåning fann sig tilltalad med ett nytt namn. Protesten hjälpte icke, han var och förblef Casselli och blef på så sätt stamfader för den Casselliska släkten. Vid Laxå stannade han 7 år, avansierande efter hand till de olika bokhållareplatserna. På Muhrs rekommendation erhöll han 1827 förvaltareplats vid Alkvettern. Därifrån flyttade han 1833 till Gammelbo bruk, hvarest han stannade till 1851. Blef sedan ägare till Molnebo bruk, där han var bosatt åren 1851-59. Sistnämnda år blef han blind och flyttade då till Upsala, ägnande sig åt sina barns uppfostran. Äfven flera af dessa hafva på äldre dagar blifvit svagsynta. Se vidare mina anteckningar angående släkten Casselli.

E. G. Segerdahl.

Han var västgöte till sin härkomst och tillhörde utan tvifvel den i Vestergötland hemmahörande präst- och landtmätarensläkten Segerdahl. Under Muhrs färla kom han 1820 och stannade vid Laxå 1 år, hvarefter han erhöll plats som bruksförvaltare vid Haddebo bruk. Hans vidare öden äro mig obekanta.

A. Schagerström.

Om honom är af Mühr antecknad att han var värmländing, antogs som brukslev vid Laxå 1822, visade sig oduglig och afflyttade redan efter 1 år 1823 samt sedermera slog sig på landtbruk. Det enda jag kan tillägga är att han utan tvifvel tillhörde bruksägaresläkten Schagerström, som i många år ägde Borgviks bruk i Vermland.

E. Jonsson,

äfven denna en värmländing, kom till Laxå 1822, genomgick regelrätt sina 3 elevår och blef därefter 1825 förvaltare å Bofors bruk. Han har erhållit betyget 'god' i Muhrs matrikel.

Sten Molin,

f. i Nerike, kom till Laxå 1823, stannade 2 år och erhöll 1825 bokhål-

lareplats på Ölsboda. Muhr betecknar honom som sömnig och supig, mycket sagdt i ^{två} ord. Hans öden i öfrigt äro mig okända.

J. Carlqvist,

en värmländing, var åren 1824-27 elev vid Laxå. Han var förmodligen bergsmansson, ty det är af Muhr antecknad att han vid afflyttningen blef bergsman. Vitsord: God.

C. G. Berg

Brän Askersund kom till Laxå 1824 och tillbringade de reglementerade 3 elevåren därstädes. Han tillhörde den stora och vidt utgrenade Askersundssläkten Berg och var förmodligen son af Kopparslagareäldermannen och Rådmannen Carl Gustaf Berg, f. 1769, och Elisabeth Holmin. Om detta antagande är riktigt, var han född 1805 och dog 1876. Muhr betecknar honom som en "sjarfvig lufver", men icke desto mindre erhöill han plats som förvaltare vid Bofors, då han flyttade från Laxå. 1829 finnes han vid Dalkarlsbergs grufvor och var då platssökande. Möjligen är det samme Berg, som sedermera blef förvaltare vid Yxe bruk och vid Vedevägs bruk och slutligen arrendator af en egendom i Sörmland. I så fall gifte han sig 1835 med Charlotta Bergdahl f. 1806 d. 1846. Deras dotter Hedvig Elisabeth Charlotta Berg, f. 1836, är känd som författarinna under signaturen H. B-g.

Johan Diedrichson,

sedermåra Diedrichs, f. 19 februari 1808 i Kil i Östergötland, där hans fader var landbrukare. Han inskrefs i Apollogistklassen i Linköpings skola 1821 och blef efter 3 års skolgång brukselev vid Laxå den 1 november 1824. Här stannade han under 6 år och avanserade under tiden till förste bokhållare. Den 1 november 1830 flyttade han som förvaltare till Ölsboda. Här stannade han 12 år och var därefter disponent vid Svartå bruk 1842-56. Genom sin hustru ärfde han sistnämnda år andel i Åbyhammars bruk och Österhammars landtegendom i Fellingsbro samt Åbylunds gård i Romfartuna. Återstoden inköptes samma år, hvarefter Diedrichs bosatte sig på Åbyhammar som brukspatron. Här bodde han från 1 november 1856 till sin död, den 5 oktober 1869. Gift med Hedvig Elisabeth Charlotta Hedin, f. 1 november 1819, d. 17 april 1885, dotter af brukspatron G.W. Hedin å Österhammar ^{amman} och Catarina Elisabeth Hambrén. De hade 4 söner, hvilka

alla blefvo förmögna godsägare och brukspatroner, samt en dotter, som blef gift med H. Trädgårdh. En af sönerna G.L. Diedrichs, f. 1849 d. 1898, blef ägare till Frösvidals bruk. Hans son Harry (nu chef för Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolags kontor i London) är min svåger. Harrys bröder Gösta och Bengt hafva i sin tur varit elever vid Laxå under min tid. Bengt ådrog sig därunder bukhinneinflammation, slutande med döden 1904.

?

Per Adolf Zethraeus,

f. 1803 d. 1804, son af kryddkramhandlanden Olof Johan Z., f. 1749 d. 1808, och Fredrika Charlotta von Aken, f. 1780 d. 1804. Ynglingen kom till Laxå 1825, sedan han nyss blifvit myndig och tillträdtt en betydlig förmögenhet efter sina föräldrar. Han uppträdde från början som grand seigneur, gjorde resor hit och dit, spekulerade i kapp med Muhr på salubjudna bruksegendomar o.s.v. Tillsammans med Muhr gjorde han också åtskilliga större affärer, bl.a. spekulationsköp i brännvin. Emellertid stannade han ordentligen vid Laxå 3 $\frac{1}{2}$ år och synes hafva blifvit synnerligen god vän med sin principal. 1829 gjorde han en lång resa öfver Motala-Jönköping och Göteborg till Köpenhamn och åter till Laxå. Därunder skref han långa resebref till Muhr. Sedan hyrde han sig bostad vid Haddebo bruk och var en tid delägare i kobäddtgrufvorna vid Vena, dock med dåligt resultat. 1831 köpte han Gudhammar. Han gifte sig 1833 med Mina Liderholm f. 1815. Hon bodde efter hans död som änka i Örebro. Hvad han till slut slog sig på är mig obäkant.

Isak Westerling,

antogs 1825 som elev vid Laxå. Han var son af en J. Westerling i Örebro. Muhr betecknar honom som arg och konfys och efter 2 års anställning blef han plötsligt skild från sin plats, sedan fadern i bref upprepade gånger beklagat sig öfver den hårda behandling, Muhr lät sonen undergå. Han erhöll sedermera bokhållareplats på annat ställe, men äro hans öfriga öden för mig obekanta.

C. E. Norrman,

kom till Laxå 1825 och flyttade 1826 som bokhållare till Garphyttan. Han var värmländing till börden och visade godt gry, så att han af Muhr fick betygsgraden "god."

J. F. Berg G:son.

nerking till sitt ursprung och sannolikt tillhörande den stora Askersundssläkten, kom till Laxå 1825, stannade i 2 år, visade sig oduglig och öfvergick sedermera till något handtverk. 1830 skrifver en Sv. And. Berg i Askersund och begär betyg för sin olycklige son, som nu syntes af alla öfverlämnad åt ödet. Jag har icke kunnat konstatera om denne son är identisk med J.F. Berg.

Anders Theodor Modin.

f. 1804 d. 1852, son af den myndige prosten, Magistern Anders Theodor Modin i Fågelås i Vestergötland, f. 1767 d. 1834, och Agneta Vennerdahl. Prosten fick sin son inackorderad 1827 hos Muhr mot den höga inackorderingsafgiften 200 riksdaler banco per år, hvilken summa prosten fann alltför hög och flera gånger sökte få nedsatt. Den 23-årige unge mannen visade sig håglös och förde supigt lefnadssätt, så att Muhr åter-skickade honom hem efter 1 $\frac{1}{2}$ års anställning. Hvad sedan blifvit af honom är mig obekant.

Carl Adolf Eurén.

f. 5 november 1807 i Karlstad, son af Filosofie Magistern, Docenten, Lektorn och sedermera Prosten Magnus Eurén, f. 1763 d. 1824, och Lovisa Vilhelmina Tholérus, f. 1773 d. 1810. Ynglingen gick i skola i Karlstad, men måste afbryta läsningen vid faderns död. Hans förmyndare, Kapten G. Wallencrona, ombesörjde att han den 1 november 1827 kom som elev till Laxå, hvarest han med intresse och goda framsteg ägnade sig åt bruksrörelsen. Redan efter 1 år, nämligen den 1 november 1828, erhöll han aflönad bokhållarsyssla vid Garphyttan. En bruksbokhållare hade denna tid i allmänhet i lön 100 riksdaler banco samt allt fritt och därtill ett par stöflar och 5 marker ull. Eurén blef 1831 förvaltare vid Ryfors bruk och var 1833-35 förvaltare vid Götström⁹. Han blef sedan slussinspektör vid Seffle kanal 1836, förvaltare vid Torskog 1837, vid Vittla 1838-40. Arrenderade en gård i Vermland 1841-45 och en annan gård i Småland 1845-60. Var slutligen bosatt i Jönköping från 1860 och Malmö från 1871. Han blef gift 1842 med Friherrinnan Fredrika Lilliecreutz f. 1811. En son David Magnus f. 1843 blef baningeniör vid statsbanan och en annan son Karl August f. 1848 blef jägmästare i statens tjänst. En tredje son härstammade från hans Laxåtid och en förbindelse med Lo-

son, Ingeniör C.G. Rystedt i Stockholm, förvarar ännu den åt fadern testamenterade gitarren äfvensom den pistol, med hvilken Fahlgren tog sig af daga.

P. A. Segelberg

var anställd som biträde åt postmästaren Widmark vid Ramundeboda, då han 1827 erhöll anställning som elev vid Laxå. Här stannade han 5 år och blef därunder så småningom förste bokhållare. Mannen var nerking till sin börd, men angående hans ursprung känner jag för öfrigt intet. Muhr betecknar honom som en god bokhållare men distrahit till sitt sätt. Han tycks hafva kunnat konsten att tillverka eols-harpor, ty 1826 förfärdigade han en dylik åt Muhr. Från Laxå flyttade han såsom förvaltare till Degernäs i Karlskoga.

C. G. Degerholm

Från Skana, antogs den 6 november 1827 som elev vid Laxå. Han var vestgöte till börd, men är mig för öfrigt okänd. Efter ett års elevtid flyttade han 1828 som bokhållare till Stora Lassåna med godt betyg af Muhr.

Karl Lindberg

från Karlsdal, f. 3 november 1808, död på Flosjötorp den 17 mars 1891. Son af Karl Petter Lindberg, f. 1772 d. 1840, och sedan 1824 egare af Karlsdals bruk. Karl Lindberg fick en omsorgsfull bruksuppföstran och skickades 1827 som 19-årig yngling till Laxå för att under sommaren inhämta praktik vid Røfors bruk, där just då under Schedins ledning den första rostugnen vid Laxå uppbyggdes. Karl Lindberg ärfde 1840 Karlsdals bruk och blef en framstående brukspatron. Han anlade 1862 Bessemerverk därstädes, men hans alltför ifriga intresse för järnväg genom Karlskoga bragte honom slutligen till åtgärder, som ruinerade honom. Han gick nämligen i borgen för Nora-Karlskoga-banans skulder och 1879 nödgades han afträda sin egendom till sina fordringsägare. Sonen Carl O:son Lindberg blef 1887 disponent för Laxå Bruks Aktiebolag, hvilket bolag den 1 januari 1888 förvärfvade Karlsdals egendom. Karl Lindberg var gift sedan 1850 med Katarina Lovisa Lagerhjelm från Bofors, f. 1827 d. 1873. "Med henne bortgick lyckan ur mitt hus", klagade ofta hennes efterlevande man.

visa Persdotter i Åängen. Enligt ett ännu befintligt kontrakt utbetalade han ordentligen under 15 år 30 riksdaler årligen till denne gosses uppfostran.

J.A. Fahlgren,

son af "Acteuren vid Kongl. Spectaklerne" I. Fahlgren. Denne föranledes att skicka sin son som elev till Muhr i anledning af den framgång, som vissa af Muhrs elever haft i världen, därvid han själf omnämner Giöbel, hvilken tyckes hafva varit honom personligen bekant. Sonen kom till Laxå 1827 och synes där på grund af sitt sympatiska väsen och sin begåfning hafva blifvit allmänt omtyckt. Han var emellertid olycklig nog att blifva dödligt förälskad i en mamsell Regina Nystedt, som sedan 1826 var anställd som husföreståndarinna hos Muhr. Detta blef hans olycka. Efter blott 3/4 års tjänst tog han sig af daga med ett pistolskott den 30 juni 1828. Han hade före sitt olyckliga slut skrivit följande bref till sin vän och kamrat C.G. Nystedt. Brevet är först dateradt på hans födelsedag den 4 juni, men datumet är ändradt till den sista juni, då han fullbordade sin sorgliga afsikt:

"Broder Nystedt.

Detta vare sista gången den olyckliga August kallar dig så. O, om du kändt mina kval, de rysliga marter, som utan förbarmande sökte förstöra mig, skulle du säkert stilla mina sinnen.- Ja, Broder. Nu är det slut - Jag är ingen kastboll mer för ödet - Nej.- Timglaset är utrunnet, hvarför då författa klagovisor.- Nej, jag skiljs nöjd härifrån.- Förlåt mina känslor - de tolka hos mig allt för liten klokhet, - men undra ej därpå, du, som af försynen fått en lyckligare lott.

Tyst, tyst. Akta mamsell Nystedt. Oroa ej hennes slummer, -tyst. Hon gråter nog - och det gör jag äfven. - men hvad hjälper det - bed henne - besvär henne vid Gud ej öfverläta sig åt en orätt sorg; jag är ej värdig Edra tårar - Ack, jag tror - jag är från mina sinnen. - Låt oss afbryta.- Hör, du min redlige vän. - mina sista önskningar - uppfyll dem och jag hvilar nöjd.

1) Yppa aldrig det minsta af hvad jag i lifstiden anförtrrodde dig.

2) Ifall bref kommer adresserat till mig, så sänd det i couvert tillbaka.

- 3) Uppgör mina räkningar med alla så godt du kan.
- 4) Bed Muhr hafva öfverseende med mina olyckliga Föräldrar och ej på annat sätt tillkännagifva min död än att det skedt af ovärdigt begagnande af skjutgevär.- Deras adress är Norrtelje, och Gärle.- (Görle?)
- 5) Tag min Guitarr till åminnelse af mig. Skänk Degerholm de skrifter, som du ej önskar, och gif Mamsell Nystedt alla de böcker, som hon behagar taga ur mitt Bibliotek.
- 6) Försegla allt annat utom min väska, hvilken jag äfven torde få skänka dig, min gode vän, och vänta order från min Far.
- 7) Gif Flickorna någonting, som kan passa, hälsa Jungfrun och alla mina kamrater och
- 8) Tryck dens hand, som jag i själfva döden så innerligt älskar.- Tryck den och öfvertyga henne, att jag förtjänat ett bättre öde..

Hälsa Gjöbel - Alla vänner både vid Hammar och Ävik - samt slutl. besök med Mamsell Nystedt någon gång det rum, där jag för sista gången tillslutade mitt öga.-

Lemna brefvet, som du erhöll, till Mamsell Nystedt egenhändigt och aftorka denna goda flickas kanske en och annan gång fällda tårar.-

Om allt detta beder din snart här vid Laxå

Odödlige vän

J.A. Fahlgren.

Augustenlund den sista Juni 1828.

Glöm ej Casselli och Diedrichs med ömma hälsningar."

Trots den tidens stränga uppfattning om nesligheten af själfmord, vållade dock Fahlgrens bortgång allmän sorg. Hans föräldrar voro utom sig. De bodde nu i Görle by utanför Norrtelje, sannolikt på sommarnöje. Fadern nedreste till Laxå, men begrafningen kunde icke ännu på länge verkställas, med hänsyn till svårigheter från myndigheternas sida. Liket fördes, såsom vanligt den tiden med själfspillingar, efter solens nedgång öfver kyrkomuren in på Bodarne kyrkogård och nedsattes i en graf norr om kyrkan. Den jordfästning i tysthet, som lagen tillät, var ännu ej verkställd i augusti, när tingsrättens beslut ännu ej expedierats. Sedermera skedde likbegängelsen utan all ceremoni. Rystedts

Carl Gustaf Rystedt,

f. 14 januari 1809 på Säter i Alsters socken i Vermland, d. 5 augusti 1857 på Bollstanäs i Fresta socken i Upland, son af Kommissionslandtmätaren Ernst Fredrik Rystedt, f. 1763, och Kristina Regina Roman, f. 1765 d. 1814. Rystedt erhöi skolundervisning i Karlstad till och med året 1827. Från juli 1828 föreligger ett så lydande betyg utfärdadt af El. Hedberg: "Min pupil Herr C.G. Rystedt, som ämnar engagera sig vid bruksrörelsen, har begärt mitt betyg om sitt uppförande och förhållande, och om jag icke vore hans nära släktinge, torde jag kunna säga mera än jag nu kan, men sanningen måste ändock någorlunda följas. Rystedt är en utmärkt skicklig yngling, utgått med hedrande betyg från Karlstads gymnasium och sedermera för språkforskaren Waldenström inhämtat goda kunskaper i franska, tyska och engelska språken, men hvad vore allt detta, om han icke ägde moral och en god religion - nog sagdt, den som antager honom blir icke bedragen. Ansvarar en gammal bruksförvaltare." I november 1828 antogs han till elev vid Laxå, förflyttades till bokhållare därstädes 1830 och stannade inalles 4 år, hvarefter han i oktober 1832 erhöi bruksförvaltareplats vid Stadra. I november 1836 lämnade han denna plats och köpte i december samma åt Skillingsfors bruk samt därefter äfven Grythyttan, Nordmarkshyttan och Rämshyttan, alla i Vermland. I september 1847 tillhandlade han sig Bollstanäs landtegendom i Upland och ddtflyttade. Gift med Brita Maria Eriksson, f. 1804 d. 1872. De hade ett enda barn, sonen Clemens Gottfrid Rystedt, född i Nordmarken i Vermland 1843. Han genomgick Teknologiska Institutet, var en tid delegare i värmeledningsfirman Wiman & Co. och deltog sedan i bildandet af Bultfabriken vid Hallstahammar, hvars störste delegare han numera är. Han har förvärfvat en betydande förmögenhet och anses nu som millionär. Fadern ansågs vid Laxå vara en utmärkt duktig yngling och förvärfvade sig Muhrs oinskränkta förtroende. Att han äfven var omtyckt af sina många kamrater visas bl.a. af det här ofvan återgifna brefvet från den olycklige Fahlgren. Ett skämtsamt protokoll af den 20 augusti 1829 ger oss en liten inblick i bokhållarelivet på Åtorp. Protokollet är formuleradt såsom ett domstolsutslag. Kärande var Rystedt och svarande den här nedan nämnde Hebbe. Tvisten gällde en öfverenskommelse, enligt hvilken Rystedt åtagit sig att mot ersättning af 8 riksdaler banco ligga vid Røfors de nätter, som enligt tur komme på Hebbes lott under

tiden augusti-december 1829. Hebbe nekade till öfverenskommelsen, som han ansåg ingången på skämt trots handslag. Käranden och svaranden bemötte nu hvarandras påståenden, hvarefter förlikning ingicks på det vilkor, att Hebbe bestod en butelj "pönsch", som vid lägligt tillfälle före jul skulle af alla vid rätten närvarande urdrickas.—Muhrs betyg för Rystedt lyder sålunda: "Bruksbokhållaren C.G. Rystedt, som på femte året biträder mig här vid egendomen, har under nämnda tid varit elev 1 år, förestått magasin och masugnens drifvande under 2 år och bokföringen under 2 år, ämnar nu enligt öfverenskommelse och sin begäran att nästkommande 24 oktober söka befordran på annat ställe och anser jag mig skyldig intyga att han hos mig städse fört en i alla afseenden hederlig vandel och varit anständig, ådagalagt trohet och flit i tjänsten och vunnit en sin mån motsvarande öfning och erfarenhet, i följd hvaraf jag önskar honom all lycka och framgång och får på det bästa härmedelst honom rekommendera. Laxå bruk den 17 mars 1832. C.A. Muhr. Bruksförvaltare."

P. M. Bergmark,

f. 1816, son af f.d. bruksinspektoren, nu landtbrukaren A. Bergmark på Bolltorp i närheten af Skara. Fadern fick sin 16-årige son antagen till elev vid Laxå 1828, sedan en vidlyftig korrespondens därom blifvit förd. Till den kraft och verkan det kunde hafva anför fadern att sonen skulle skickas till en aflägsen släktinge J.A. Ekenstjärna, f.d. husarrytmästare, f. 1766 d. 1832, hvilken enligt Bergmarks upplysning blifvit uppfostrad hos Kammarherre Steuch på Stora Lassåna. Sonen beskrifves såsom ovanligt stor för sin ålder. Ett stilprof medsändes äfven. Muhr fann stilen trög och handen tung. Den begärda elevavgiften 100 riksdaler per år fann fadern högst kännbar och försökte flera gånger nedpruta densamma, hvilket äfven lyckades, så att den nedsattes till 75 riksdaler banco. Ynglingen befanns håglös i sitt arbete och började snart skriva klagomål till sin far öfver hård och svår behandling. Muhr svarade att ingen nöd gick åt pojken, han var frisk, åt ^k dutigt och sof godt, men han hade skaffat sig slödderumgänge och visade brist på intresse. Efter mycket skrifvande hit och dit önskade Muhr blifva ynglingen kvitt och höjde för detta ändamål afgiften till 100 riksdaler banco. Då blef fadern arg och tog hem gossen, som under endast $\frac{1}{2}$ år kom att vistas vid Laxå.

Olof Wassrin,

f. 1806 d. 1834, son af den bekante Olof Persson i Vassland, f. 1761 d. 1811, och för öfrigt tillhörande den förmögna brukspatronssläkten Wassrin, hvars öfriga medlemmar ägde bruk i Östergötland. Tidigt föräldralös, fick Olof sin uppfostran försummad. Han blef flyktig och ombytlig till sinnelag och karaktär. Hans ärfda stora förmögenhet bidrog nog äfven till detta dåliga resultat. Efter slutade skolstudier och nådd myndig ålder tog han sig titeln brukspatron och började spekulera på köp af något bruk. Sålunda var det 1828 fråga om att inköpa Sikfors. Emellertid ansåg han sig behöfva få någon inblick i bruksskötsel och sökte därför den bästa skola, som stod att få, nämligen hos Muhr på Laxå. Den 23-årige brukspatronen antogs alltså därstädes till elev 1829, sedan en lång brefväxling skett angående villkoren. För första gången fick Muhr att göra med en person, som begärde eget rum. Emellertid fick han nöja sig med att bo samman med äldste bokhållaren Diedrichson. Hos denne bodde förut Herr Segelberg, som utflyttade mot särskild af Wassrin betald ersättning. Inackorderingsafgiften utgjorde 200 riksdaler banco per år. Wassrin begärde att få rum till en vagn, när han ärnade infinna sig i eget åkdon. Formligt kontrakt uppsattes mellan Muhr och Wassrin, när den förre förmodligen fruktade att Wassrin skulle spela alltför mycket herre. Den 2 juni 1829 ankom den märkvärdige brukspatronen-eleven och han stannade troget vid sin plats under 2 års tid, därunder han erhöll en utmärkt uppfostran, så att Muhr vid hans afflyttning var mycket belåten med honom. Muhr spekulerade själf denna tid på köp af bruk och bytte ofta tankar i denna fråga med Wassrin. År 1832 gifte sig Wassrin med Katarina Petronella Ahlbom f. 1813. Samma år köpte han släktens stamhem Grythyttans gård, där han 2 år senare vid 28 års ålder afled i gastrisk feber. Änkan flyttade till Nora 1836, där hon bodde i egen gård till 1857. Flyttade sedan till Linde. Lefde ännu 1891. (Se Nora-Skogsarkiv band 1 sidan 512).

Henrik Adolf Bergstedt,

f. 1810, son af Kyrkoherden i Vassunda i Sörmland C.W. Bergstedt, f. 1755 d. 1828, och Maria Geisler, f. 1783. Denne kyrkoherde beskrifves som dålig hushållare, ifrig fiskare och jägare samt godhjärtad, så att en mängd fattiga släktingar mottogs i hans hus så länge bröd fanns att

gifva dem. När han 1828 dog, lämnade han enkan och 10 små barn oförsörjda och utblottade. Nåddären åtgingo till skuldens betalande. Den 18-årige Henrik Adolf mottogs efter välvillig bemedlång som elev vid Laxå 1829. Han befanns emellertid snart vara obotligt sjuk i lungsot och efter ett år aflöd han på Åtorp och blef begrafven å Bodarne kyrkogård.

Asmund Gustaf Rudolf Hebbe,

f. 1809 på Askhult i Vestergötland, son af J.G. Hebbe, f. 1777 d. 1847, och Elisabeth Tomalini, dotter af en italiensk gipsgjutare. Fadern förde ett mycket äfventyrligt lif. Var först sjöofficer, blef sedan kofferdist, förande eget fartyg till aflägsna farvatten. Han vistades bl.a. på Azorerna och har angående dessa öar utgifvit en bok på svenska. Faderns ombytliga natur gick särskildt i arf till sonen Gustaf Klemens, hvilken tidigt uppträdde som republikan. Han vistades en tid som korrespondent för Times i Persien, var sedan under några år amerikansk tidningsman, bosatte sig till sist i Norge, där han gifte sig med en norska. Han måste 1839 rymma från Sverige. Där var han då gift med Vendla Hebbe född Astra, den bekanta författarinnan, som sedan han rymt erhöill skilsmässa. En dotter till dem är den framstående sängerskan och plastiklärarinnan Signe Hebbe i Stockholm. Vi återvända emellertid till brukseleven Asmund Gustaf Rudlof Hebbe, om hvilken fadern skrifver att han var "tarfligt uppfödd, stark och oförtruten." I ett annat bref skrifver han att sonen är "religiös, hans hjärta godt, böjligt och redligt, hans seder rena." Fadern trodde att Muhr höll något slags bruksskola och gör på grund däraf en mängd frågor, hvilka Muhr kort och godt afspisar med att skicka sitt vanliga program öfver en elevs skyldigheter och rättigheter vid Laxå. Emellertid blef aftal träffadt och den 20-årige Hebbe infann sig vid Åtorp, där han dock icke länge trufdes. Redan efter $\frac{1}{2}$ år flyttade han med förmodligen skralt betyg, ty Muhr har i skrifvarelängden antecknat att han var en skräftlare. Han erhöill nu bokhållareplats vid Storfors bruk och flyttade sedan i samma egenskap till Bjurbäcken, Flerohopp och Skinskatteberg. Slutligen blef han bokhållare vid Malu grufva, där han stannade till 1849, då han öfvergaf bruksbanan. Åren 1849-57 bodde han på faderns gård Sundsholm, åren 1857-62 på gården Tollarp och från 1862 på Renstorp.

C. J. Norling,

en sörmlandspojke, som var biträde hos postmästare Widmark vid Ramundeboda, skötte 1829 i ett mycket blygsamt och väl stilliseradt bref att få blifva frielev hos Muhr. Då han icke egde något att betala inackorderingen med, erbjöd han sig i stället att undervisa Muhrs flickor i klavérspehning. Detta uppslag tilltalade Muhr, som genast ville engagera honom. Norling utbad sig dock att få vänta till oktober, enär han icke ville stöta sig med postmästaren, som önskade att han skulle stanna på postkontoret till 1 oktober. Tiden begagnades emellertid till att anskaffa ett ordentligt fortepiano. Det underhandlades på flera håll, men slutligen fick en Brolin beställningen. Han behöfde 6 månader för att tillverka detsamma. Enligt Norlings förslag skulle detsamma för- ses med 6 $\frac{1}{2}$ oktaver. Norling flyttade med vackert betyg från Laxå till Ölsboda, där han blef förvaltare. Han dog på Broby i Uppland, hvilken gård han erhållit genom sitt gifte med en enka. Sannolikt var han bror till den här nedan omnämnde Lars Fredrik Norling, som blef Muhrs mäg.

C. Renhoff,

hemmahörande i Östergötland, skickades af förvaltare L.J. Lundgren å Stjernsund i Nerike till Laxå år 1830, för att utbildas till brukskarl. Lundgren, som synes hafva varit Renhoffs målsman, säger sig gärna gå in på att betala 200 riksdaler banco per år i inackordering, visande att Renhoff sannolikt var bemedlad. Han tillträdde sin befattning den 4 juni och stannade vid Laxå 3 $\frac{1}{2}$ år och fick därefter plats som bokhållare å Billingsfors bruk å Dalsland. Muhr har om honom antecknat att han var begriplig, slarfvig och arg.

Mauritz W.G. von Reis,

f. 1814, son af grosshandlaren i Göteborg A. von Reis. Genom bemedling af L. Sloman hos firman John Benecke erhöU den 16-årige Mauritz von Reis elevanställning vid Laxå, dit han anlände den 11 juni 1830. Sloman säger i ett bref att gossen är af mycket hederlig familj, angelägen i alla sina manér, stor till växten, rask, god, villig och mycket flitig samt icke utan goda kunskaper. I ett bref från fadern meddelas att sonen besatt färdighet i de döda och moderna språken. Ynglingen stannade endast 3/4 år vid Laxå och flyttade sedan till Bäckefors för vidare utbildning.

Trots de goda vitsord, som åtföljde von Reis, har Muhr kort och godt antecknat om honom att han var lättsinnig.

A. Henrichsson

från Drättinge i närheten af Jönköping, sökte på rekommendation af J. Diedrickson elevplats vid Laxå i ett med ytterst drofven stil skrifvet och mycket cirklat stilliseradt bref af 19 maj 1830. Han säger sig hafva kunnat komma som bokhållare till Åtvidabergs kopparverk eller till Gums messingsbruk, men af moraliska skäl föredragit Laxå. Han begagnar svart lack. Ansökan beviljades och den 22 oktober 1830 anlände han till Åtorp och inträdde i kretsen af därvarande många skrifvare. Han befanns enligt Muhrs anteckning vara ett godt ämne till brukskarl, men var dock något distrait. Vid Laxå avancerade han till bokhållare och stannade kvar tillhopa 5 år. Därefter blef han på Muhrs rekommendation förvaltare på Degernäs. Hans vidare öden känner jag ej.

P. E. Lundgrén

var den förste elev vid Laxå, som genomgått Falu högre bergsskola. Han var född den 13 juni 1809 och genomgick bergsskolan under kursen 1828-1829 tillsammans med sin tvillingbroder C.A. Lundgrén. Det var nu modernt att taga bruksmän från Falu bergsskola och den mycket företagsamme Öfversten August Anckarswärd på Breffwens bruk skyndade att i december 1829 sätta den nyss från bergsskolan utkläckte P.E. Lundgrén till förvaltare. Det befanns emellertid snart att han var alldeles i saknad af all praktisk utbildning, och alltså hvarken kunde sköta de vanliga mångskiftande förvaltningsgöromålen, ej heller leda och ordna de af Anckarswärd igångsatta experimenten, bl.a. att i en fyrkantig masugn blåsa tackjärn med ved i stället för kol. I juli 1831 blef han alltså uppsagd till afflyttning. I betyget säger dock Anckarswärd att Lundgrén ådagalagt nit och redlighet samt genom sin verksamhet rättfärdigat den uppfostran han i bergsskolan erhållit. Lundgrén hade förvärfvat sig många vänner och det väckte stort uppseende att han blef så snöpligt afskedad. Han insåg dock själf att han behöfde ännu någon tid gå i skola och sökte därför genom L. Nordmark att få komma till Laxå. Muhr skickade honom sitt vanliga program, hvilket Lundgrén fann synnerligen tilltalande. Han säger i ett bref att just så böra ynglingar ledas och uppfostrade.

ras. Han ägde ett litet kapital och gick gärna in på Muhrs inackorderingsvilkor. Dock begärde han att få egen säng vid Åtorp. Dessutom anhöll han att få medföra en del kemiska apparater och att få rätt att syssla med järnmalmsundersökningar och experiment på lediga stunder, därjämte erbjudande sig att i järnmalmers proberande handleda bokhållarne vid Laxå. När han den 13 oktober 1831 anlände till Åtorp, förmodar jag man med en viss nyfikenhet betraktade denne på skolbänken återflyttade man, som därjämte kom åtföljd af en vetenskaplig utrustning, som förut var på platsen okänd. Han stannade dock blott $\frac{2}{3}$ år, hvarefter han tog sig ett arrende och sedermera öfvergick till färgeriyrket. Muhr har antecknat att han visade sig vara af god beskaffenhet, men negligerad. Han var nerking till börden och tillhörde förmodligen den kända Askersundssläkten.

Johan August Taube,

f. 15 mars 1804 i Stockholm, d. 1866 i Vernamo. Då denne 28-årige friherre och f.d. löjtnant år 1832 sökte att blifva elev vid Laxå, hade han en tämligen äfventyrlig bana bakom sig och det var därför icke utan mycken tvekan och efter lång korrespondens, som Muhr gick in på hans förslag. Han hade varit fänrik vid lifbevärringsregementet och 1826 på Kungl. permission begifvit sig till Brasilien, där han inträdde i hären under Don Pedro I och deltog i Brasiliens krig med La Plata-staterna. Som han dröjde kvar i utlandet öfver permissionstiden, erhöll han sökt afsked ur svenska armén med titeln löjtnant. Som löjtnant tjänstgjorde han äfven i brasilianska hären. År 1831 blefvo emellertid alla utländingar i denna här afskedade, då Don Pedro förberedde sin revolution. Baron Taube begaf sig då åter hem. Han hade nu ingen lust att återinträda i svensk krigstjänst och då han befann sig i knappa omständigheter, önskade han slå sig på bruksvägen. På Muhrs förfrågan skriver B.A. Cassel att Baron Taube, allt det föregående oaktadt, icke var någon äfventyrare utan en from och beskedlig karl. Han hade genomgått Fribyggarelyceum i Stockholm 1818-19 med goda betyg och belöningsmedalj. Karl Johans afsked sände han Muhr till påseende och en afskrift däraf finnes äfven i korrespondensen vid Laxå. På särskild förfrågan af Muhr förmälde han sig icke tänka begagna sig af barontiteln vid Laxå. Emel-

lertid begärde han att af alla blifva höfligt bemött, hvilket synes hafva stött Muhr. Den 1 mars 1832 anlände denne märkvärdiga elev till Laxå. Han torde dock hafva funnit förhållandena för stränga, ty redan efter 5 månader ger han sig åter iväg. Han befinnes sedermera bosatt i Vernamo. Muhr har i skrifvarelängden betecknat honom som slapp.

Carl Anton Garberg,

hemmahörande i Gäfle, kom till Laxå den 1 mars 1832 från Skagershult, där han under 1 $\frac{1}{2}$ år varit inackorderad hos Kyrkoherde Gravallius. Denne hade vitsordat att han ådagalagt ett anständigt förhållande och städadt lefnadssätt. Ynglingen tyckes hafva varit förmögen, ty han begärde eget rum och gick utan invändningar in på en inackorderingsafgift af 116 $\frac{2}{3}$ riksdaler banco per halfår. Muhr betecknar honom som höflig, men supig. Efter 2 år flyttade han till Stadra. Hvert han sedan tog vägen känner jag icke.

Johan Vilhelm Hellstadius,

son af magistern Lars Hellstadius, komminister i Mellby, hvilken afled på grund af ett omåttligt förtärande af öl och svagdricka. Sonen var liksom fadern stor och reslig och enligt Skara-rektorn Darnelius ägde han fallenhet för ritning. Fadern skrifver att hans seder voro rena och att han enligt afgifvet löfte var absolut nykter. Han hade skadat sitt ena öga vid mekaniska experiment och fadern begärde därför att han icke skulle ansträngas med skrifning vid eldsljus. 200 riksdaler banco per år i inackordering förklarade sig fadern gärna betala. Sonen tillträdde sin elevanställning den 1 september 1832 och stannade vid Laxå 1 $\frac{1}{2}$ år. Härifrån kom han till Annafors med godt betyg från Muhr. I Skara stifts herdaminne står han antecknad såsom possessionat.

C.J. Wikland

var son till LL. Wikland i Nordmarken i Vermland. Han hade några år gått i skola i Karlstad, därefter varit informator 1 $\frac{1}{2}$ år och slutligen någon tid haft anställning vid Mokärnshyttan. Enligt betyg var han en stadgad och hygglig yngling och då han efter $\frac{1}{2}$ år flyttade från Laxå till Lannafors, har Muhr antecknat att han ägde god vilja men svagt hufvud.

Lars Fredrik Norling,

antagligen bror till förutnämnde C.J. Norling, kom till Laxå den 21 augusti 1833 och stannade vid detta bruk i hela 9 år. Han var född i Julita socken den 2 april 1816 och kom efter några års skolestudier i Örebro till Laxå. Här avancerade han snart till materialskrifvare och bokförare. Vid Muhrs död 1839 var han äldsta bokhållaren och hade således att lyda den i Muhrs testamente noggrant formulerade ordern, enligt hvilken äldsta bokhållaren hade att inläsa och förseгла alla handlingar och papper, hvilka blott fingo tillhandahållas vederbörande brukspatron. Norling upphöjdes nu till förvaltare och stannade i denna egenskap ett par års tid, hvarefter han 1842 sökte och erhöll förvaltareplatsen vid Skagersholm. Han stannade på denna plats i 7 år. Vid Laxå hade han gjort bekantskap med Muhrs yngsta dotter Jacqueline Muhr.f. 1820. Hon var således 13 år, då Lasse Norling kom till Laxå, och en 22 års mö, då han flyttade därifrån. Mellan dem uppstod ett tycke, som slutade med trolofning och äktenskap, hvilket ägde rum 1847, sedan Norling i 5 år varit vid Skagersholm. Med henne fick Muhr en icke obetydlig förmögenhet, med hjälp hvaraf han år 1849 inköpte Boda egendom i Askersunds socken. Ett par år senare sålde han denna gård och köpte Källefalls bruk i Vestergötland. Här bodde han till sin död den 9 december 1862. Frun afled på 1850-talet. Änklingen gifte om sig år 1855 på Ramundebäda med Lovisa Katarina Hultman. En son i första giftet Karl Fredrik Norling föddes på Skagersholm 1849, blef student, genomgick en landbruksskola och köpte 1875 Munkebo i Korsberga socken i Vestergötland. Han gifte sig 1876 med sin kusin Ellen, dotter af hans morbror Jägmästaren Karl Viktor Muhr. Äktenskapet är barnlöst.

John Ewerlöf

från Göteborg, utan tvifvel tillhörande den stora skånska släkten med samma namn, antogs den 5 september 1833 till elev vid Laxå. Han gjorde goda framsteg och flyttade efter 1 år till Dalkarlsberg. Det är mig obekant hvad som sedan blef af honom.

C. J. Thél

från Vestergötland kom samma år den 4 november till Laxå. Var flitig och arbetsam men led af lungrot och hemskickades efter 1 3/4 år.

Henrik Wettermark,

f. 1816 och hemmahörande i Östergötland, kom den 15 januari 1834 under Muhrs ledning vid Laxå och stannade i denna tjänst $7 \frac{3}{4}$ år, d.v.s. nära 3 år efter Muhrs död. Han blef en framstående förvaltare och erhöill tjänst som sådan på Ölsboda, då han flyttade från Laxå. Äfven han hade därstädes blifvit kär i en af Muhrs döttrar, nämligen Sidonie f. 3 juli 1818. Giftermälet stod 1842 eller 43. Med hjälp af de penningar, hon förde med sig, inköpte han Bandeby egendom i Krigsbergs socken i Östergötland, där han kvarbodde till sin död omkring 1894. Bården öfverläts då på sönerna Henning och Alf. Änkefru Sidonie Wettermark dog den 5 april 1908 nära 90 år gammal. Hon hade under senaste 12 åren bott hos sonen Helmer å Kampenborg vid Fornåsa järnvägsstation i Östergötland.

P. A. Lindgren,

antagligen son af magister Lars Erik Lindgren i Skenninge. I så fall var han född 1814 och dog 1849 som färgare och klädesfabrikant i Norrköping. Han kom till Laxå den 11 november 1835, stannade där $1 \frac{1}{2}$ år, hvarefter han blef bokhållare på Hinseberg. Muhr gaf honom goda vitsord. Det kan dock äfven hända att han hette Per Adolf Lindgren och var född i Väst 1842. I så fall var han son af bokhållaren Olof L. ^{och} ~~han~~ tog studentexamen i Upsala 1821, blef bokhållare å Karlströms bruk, därefter inspektor vid Godegård 1829-31 och slutligen bosatte han sig i Tuttorp i Svinstad. Han dog tämligen ung enligt Odén, Östgötars Minne.

P. A. Lundwall,

likaledes östgöte till börd och sannolikt af prästsläkt, kom till Laxå 1835, stannade där $1 \frac{1}{2}$ år. Visade sig häglös, men fick emellertid skrifvareplats på Håkanbol. ~~Hvart~~ han kom därifrån känner jag ej.

Robert Herman Küsel,

f. 1819, son af Bergsrådet Jakob Küsel, f. 1771 d. 1835, och Johanna Silvergren, f. 1779 d. 1869. Han var $2 \frac{3}{4}$ år vid Laxå från 28 januari 1836, kom därifrån till Holmstorp och Lannafors samt blef slutligen godsägare. Han inköpte nämligen Dufnäs egendom på Vermdön. Var dock bosatt i faderns hus å Djurgården, där han ännu kvarbodde 1890. Han gifte sig sent, 1870, med Emelie Lundh f. 1844, och hade med henne 6 barn.

Ludvig Achates Bogislaus von Segebaden,

f. 1821 d. 1899, son af Majoren G.B. von Segebaden. Den 19 augusti 1837 mottogs han som brukselev vid Laxå och efter 2 1/4 år återflyttade han hem. År 1886 bodde han på Mosstorp i Halland samt ägde äfven fjärdedelen därstädes. Han gifte sig 1855 med Augusta Sjöcrona f. 1834. De hade tre döttrar och en son, hvilken blef landtjunkare.

J. Wilhelm Wängenberg

från Östergötland, sannolikt prästson, kom till Laxå den 16 mars 1838 och flyttade efter 1 1/2 år som inspektor till Holmstorp. Doktor Victor Cassel har i Muhrs skrifvarelängd betecknat honom som en "fnöskentofs". Hvad därmed menas är mig obegripligt, men något godt vitsord lär det icke innebära.

Carl Reinhold Henrik von Vicken,

f. 15 augusti 1821 i Stockholm, d. 6 mars 1867 på Haggården vid Mariestad. Antogs den 13 september 1838 till elev vid Laxå, där han passerade graderna under 6 år och 1 månad. Han var en god brukskar, men var enligt Doktor Cassels anteckning sprättig. Från Laxå kom han som inspektor till Lannafors, blef sedan förvaltare på flera andra ställen och plägade tituleras bruksdirektör. Äfven han hade förälskat sig under sin Laxåtid, nämligen i Ulla Roth på Lassåna, f. 1815 d. 1896, dotter af Bergsfogden J.D. Roth och Maja Verner. De gifte sig 1845 strax efter von Vickens afflyttning från Laxå. Deras sonson Direktör G.D.H. von Vicken blef förvaltare å Uddeholm och därefter chef för Aktiebolaget Gefle Verkstäder. Han dog i kräfta 1907.

Nils Anton Hasselskog

f. 1821, son af prosten i Berg Glof Hasselskog, f. 1782 d. 1840, och Bo-visa von Zweigbergk, f. 1781 d. 1853. Han var den siste elev som Muhr mottog. Den 1 juni 1839 anlände han till Laxå men flyttade åter hem strax efter Muhrs död, som inträffade den 4 november 1839.

Laxå den 8 juli 1909

Carl Sahlén

(som dikterat ofransfärdt till en stenograf under det att hem (Sahlén) måtte hålla sig i skuggan på grund af en Ruskanda)